

Економічні науки

УДК 336.72

Корчагін Дмитро Сергійович

студент

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Корчагин Дмитрий Сергеевич

студент

Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина

Korchahin Dmytro

Student of the

V. N. Karazin Kharkiv National University

**УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТА
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИМИ УГОДАМИ ПІДПРИЄМСТВА
УПРАВЛЕНИЕ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ
И ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИМИ ДОГОВОРАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ
MANAGEMENT OF FOREIGN-ECONOMIC ACTIVITY AND
FOREIGN-ECONOMIC AGREEMENTS OF THE ENTERPRISE**

***Анотація.** Досліджено деякі аспекти сучасного становища управління зовнішньоекономічною діяльністю та зовнішньоекономічними угодами підприємства. Розглянуто нормативні та доктринальні постулати таких видів управління. Визначено основні концептуальні засади їх удосконалення.*

***Ключові слова:** зовнішньоекономічна діяльність, зовнішньоекономічний договір, автономія волі сторін.*

***Аннотация.** Исследовано некоторые аспекты современного положения управления внешнеэкономической деятельностью и внешнеэкономическими договорами предприятия. Рассмотрены*

нормативные и доктринальные постулаты таких видов управления. Определены основные концептуальные основы их совершенствования.

***Ключевые слова:** внешнеэкономическая деятельность, внешнеэкономический договор, автономия воли сторон.*

***Summary.** Some aspects of the current state of management of foreign economic activity and foreign economic agreements of enterprise are investigated. The normative and doctrinal postulates of such types of management are considered. The basic conceptual foundations of their improvement are determined.*

***Key words:** foreign economic activity, foreign economic agreement, the principle of party autonomy.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасне становище зовнішньоекономічної діяльності можна описати через розгляд цієї діяльності крізь призму відношення до неї як до багатогранної системи економічних відносин, які виникають у процесі обміну тими чи іншими ресурсами між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Зовнішньоекономічна діяльність характерна для багатьох країн та має чітке спрямування на вирівнювання темпу економічного розвитку, досягнення раціонального використання переваг наявності міжнародного поділу праці тощо. На практиці зайняття економічними суб'єктами зовнішньоекономічною діяльністю означає отримання реальної можливості виробити справді конкурентоспроможну продукцію, збільшити виручку від здійснення експорту, а також покращувати технологічний рівень факторів виробництва. Крім того, важливим атрибутом та інтегральним складником здійснення такого виду діяльності є зовнішньоекономічні договори (контракти), що виступають своєрідними зовнішніми формами виразу волі суб'єктів зовнішньоекономічної

діяльності. Отже, такі сфери діяльності підприємств потребують професійного управління.

Місце управління зовнішньоекономічною діяльністю та зовнішньоекономічними угодами є визначальним та вагомим у роботі будь-якого підприємства. У вітчизняній економічній та юридичній науці цей вид діяльності підприємства видається недостатньо глибоко дослідженим, відтак, підлягає більш детальному аналізу та вивченню.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В основу дослідження, проведеного в межах цієї роботи, були покладені результати праць широкого кола провідних вітчизняних науковців у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Питанням управління зовнішньоекономічними відносинами, зовнішньоекономічними угодами присвятили свої дослідження та напрацювання такі вчені як Мілаш В.С., Саніахметова Н.О., Чевичалова Ж.В. та інші.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є всеосяжне та ґрунтовне вивчення теоретичних концепцій управління зовнішньоекономічною діяльністю та зовнішньоекономічними угодами підприємства з одночасним виявленням концептуальних засад його удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Зовнішньоекономічна діяльність є однією із найголовніших та найдавніших сфер світогосподарських зв'язків. За своєю природою зовнішньоекономічна діяльність полягає у широкому обміні товарами та послугами між суб'єктами, які мають різну національну приналежність. Варто зазначити, що за довгий час існування зовнішньоекономічної діяльності склалися різноманітні її форми та види.

Відповідно до ч. 1 ст. 377 Господарського кодексу України, зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання є господарська діяльність, яка в процесі її здійснення потребує перетинання митного кордону України майном та/або робочою силою. Крім того,

сурогат поняття зовнішньоекономічної діяльності вмонтовано у Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та має при цьому дещо інше значення. Цей Закон визначає поняття зовнішньоекономічної діяльності як діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами.

Також, принципи регулювання системи зовнішньоекономічних відносин представлені на регіональному рівні. Так, наприклад у просторових межах Європейського Союзу існує так звана Біла Книга 1985 року, яка закріпила наступні засадничі принципи: свобода пересування осіб, які мають мету працевлаштуватися або переїхати на постійне місце проживання у іншу країну-член ЄС, лібералізація фінансових, транспортних послуг, усунення різного роду фіскальних перепон, відкриття споживчих ринків тощо [1, с. 206].

Варто зазначити, що спрямованість дій суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності повинна мати певну правову форму, якою виступає зовнішньоекономічний договір. Відповідно до положень Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» зовнішньоекономічний договір (контракт) – це матеріально оформлена угода двох або більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, спрямована на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності. При цьому, контракт не можна вважати зовнішньоекономічним, якщо його було укладено між суб'єктами господарювання однієї держави. Більшість міжнародно-правових документів беруть до уваги критерій різного місцезнаходження комерційних підприємств для визначення зовнішньоекономічної сутності того чи іншого договору (контракту). Наприклад, Віденська конвенція

«Про договори міжнародної купівлі-продажу товарів» 1980 року може бути застосована якщо комерційні підприємства контрагентів перебувають на території різних держав.

Саме з широкого тлумачення поняття «міжнародних комерційних договорів» виходять УНІДРУА, тобто принципи міжнародних комерційних договорів. Це зроблено для того, аби виключити зі сфери регулювання ситуацію, коли є взагалі повна відсутність іноземних елементів у договорі, а також споживчі угоди, які залежно від тієї чи іншої правової системи можуть бути предметом навіть окремого спеціального правового регулювання.

Визначальним є той факт, що при укладанні зовнішньоекономічного договору (контракту) необхідно слідкувати за тим, щоб його положення відповідали не тільки внутрішньому законодавству України, а також й вимогам, визначених чинними міжнародними договорами України. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності при підготовці тексту договору (контракту) можуть брати до уваги і користуватися відомими міжнародними звичаями, рекомендаціями міжнародних організацій, якщо відповідної категоричної заборони не містить Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» або інші законодавчі акти України [2, с. 346].

Така можливість обрання тієї чи іншої правової системи, яка матиме у підпорядкуванні відносини сторін за конкретним договором у науковій юридичній та економічній літературі називається «автономією волі сторін». Наприкінці ХХ століття стало очевидним поширення такої колізійної концепції правового регулювання як «автономія волі сторін». Але, якщо сторони навіть і обрали іноземне право для регулювання відносин між ними, таке право не може витіснити надімперативні норми внутрішнього права, тобто норми які в силу своєї значущості тягнуть за собою обмеження застосування положень іноземного права. До ознак

надімперативних норм відносять наявність у самій нормі вказівки на її імперативність, а також на її особливе значення для забезпечення законних прав та інтересів учасників приватноправових зовнішньоекономічних відносин. Крім того, існуюча концепція публічного порядку також має місце серед підстав обмеження автономії волі сторін зовнішньоекономічних договорів. На думку Чевичалової Ж. В. застереження про публічний порядок є своєрідними інструментами вживлення публічно-правових концепцій у сферу приватних зовнішньоекономічних зв'язків [3, с. 268].

Варто зазначити, що на сьогоднішній день найпоширенішим видом договорів у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємства є договір міжнародної купівлі-продажу товарів. Головним міжнародно-правовим документом, який урегулює відносини між сторонами, що виникають під час укладання, підписання та виконання договорів міжнародної купівлі-продажу товарів, є Віденська конвенція «Про договори міжнародної купівлі-продажу товарів» 1980 року.

Отже, варто наголосити, що договірна робота, як одна з ключових на підприємстві супроводжує останнє з початку його створення та є надзвичайно складною. Процедура складання зовнішньоекономічного договору, тобто договору, за допомогою якого і можлива співпраця підприємств з закордонними партнерами, складається з величезної кількості етапів та кінцевий результат у формі готового договору має відповідати низці вимог, щоб бути ідентифікованим як справжній зовнішньоекономічний договір (контракт), форма і зміст якого відповідає не тільки волі законодавця, але також і волі суб'єктів, що є сторонами такого договору.

Таким чином, зважаючи на всю складність та багатогранність управління зовнішньоекономічною діяльністю та зовнішньоекономічними угодами підприємства, можна зробити визначення наступних основних

напрямоків вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності будь-якого підприємства: забезпечення зростання експортного потенціалу; здійснення перебудови та переорієнтації структури експорту, при цьому наближаючись до пропорцій, які є властивими для розвинених країн; зміна географічної складової зовнішньої торгівлі, що може бути спрямована на усунення значної залежності від певних посередників; намагання забезпечити стійку збалансованість експорту. При цьому, головним пріоритетом в зовнішній діяльності повинен бути орієнтир на більш потужний розвиток експорту. Крім того, посиленої уваги потребує процес управління усією діяльністю по створенню зовнішньоекономічних договорів. Так як процес створення та подальшого укладання договору займає величезну кількість часу, то на підприємстві доцільно розробити локальну систему управління договорами, яка матиме змогу повністю підтримувати усі бізнес-процеси, точніше навіть прискорювати їх; підтримувати договірну інформацію в актуальному стані; стежити за відповідністю договірної бази чинному законодавству України; здійснювати захист комерційної таємниці підприємства під час проведення комплексу договірних робіт, тобто має дотримуватися конфіденційності.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Таким чином, виходячи із загальних постулатів економіки та права необхідно здійснювати повсякчасне удосконалення системи управління зовнішньоекономічною діяльністю та зовнішньоекономічними договорами будь-якого підприємства. Світ не стоїть на місці, суспільні економічні відносини розвиваються та потребують актуального та своєчасного упорядкування та регулювання, що не можливо без вдосконалення систем стратегічного планування, внутрішнього контролю, потужного розвитку експорту та створення локальної мережі з управління зовнішньоекономічними угодами на конкретному підприємстві.

Література

1. Мілаш В.С. Господарське право: навч. посіб. для підготовки до іспитів / В.С. Мілаш. – 2-ге вид., змін. – Х. : Право, 2015. – 324 с. - С. 206-208.
2. Саніахметова Н.О. Підприємницьке право / Н.О. Саніахметова. – К. : А.С.К., 2001. – 704 с. - С. 346.
3. Чевичалова Ж.В. Надімперативні норми у міжнародному приватному праві / Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» . Сер.: Економічна теорія та право. – 2014. - № 1. – С. 267-273.